

Technology in Halacha And Hashkafah

Show# 271 | May 9th 2020

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד א

מאי דכתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון - אימתי עת רצון - בשעה שהצבור מתפללין. רבי יוסי ברבי חנינא אמר, מהכא: כה אמר ה' בעת רצון עניתיך. רבי אחא ברבי חנינא אמר, מהכא: הן אל כביר ולא ימאס, וכתיב: פדה בשלום נפשי מקרב - לי כי ברבים היו עמדי. תניא נמי הכי, רבי נתן אומר: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, שנאמר: הן אל כביר ולא ימאס, וכתיב פדה בשלום נפשי מקרב - לי וגו'.

רמב"ם פ"ח מהל' תפלה ה"א

תפלת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהן חוטאים אין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים.

בעל התניא באגרת הקודש סימן כג

שמעתי מרבותי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תיפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עלייהו עד שהיה מתבטל ממצאותו לגמרי.

רשימת לב – רב הוטנר פורים

[משנת תשל"ח] - "ותשלח בגדים להלביש את מרדכי" [אסתר ד' ד']. וכי לא היה למרדכי 'קאפאטע'?

"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וגו' ויצעק זעקה גדולה ומרה" [אסתר ד' א'], ובחז"ל שהרי זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו דכתיב ויצעק צעקה גדולה ומרה [אסתר רבה ח' א']. ומ"מ דבר משונה הוא שלא מצינו עוד דוגמתו בתנ"ך, זעקה בלי סדר של תפלה.

[יומא ס"ט:], למה נקרא שמן אנשי כנה"ג שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר הא-ל הגדול הגבור והנורא אתא ירמי' ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה

פורים תשל"ב רשימות לב ועוד

גבורותיו לא אמר גבור אתא אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורותיו שכובש את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים ^{נאלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה} ^{אוצר החכמה} היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות וכו' ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה וכו' מתוך שיודעין בהקב"ה שאמיתי הוא לפיכך לא כיזבו בו ע"כ, ובמהרש"א ח"א וז"ל עד דאתו אנשי כנה"ג שהיו גם בסוף שבעים שנים של גלות בבל וראו באותן השנים שניצולו ישראל מכמה צרות כגון מעשה המן שניצולו ע"י מרדכי שהיה מכלל אנשי כנה"ג וכו' ע"כ.

ומבואר מה שאומרים 'הגבור והנורא' בתפלה, הוא מנס פורים.

סדר התפלה שבת בקשה והודאה [ע' רמב"ם פ"א מהל' תפלה ה"ד], ובצרת המן ובזמן שלא אמרו 'הגבור והנורא', איה נוראותיו ואיה גבורותיו, לא היה הסדר של תפלה מבורר.

"ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וגו' ויזעק זעקה גדולה ומרה", פי' שסדר התפלה לא היה מבורר.

"ותשלח בגדים להלביש את מרדכי", פי' שאסתר דעתה היתה שתפלת השעה על גזרת "להשמיד להרוג ולאבד" היתה צריכה להיות תפלה של בגדי מלכות, ולא של "שק ואפר", וכדמצינו לענין תפלת חוני המעגל לגשמים שאמר 'שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך' [תענית י"ט, כ"ג.], שיש בחינה בתפלה 'שאיני זז מכאן' עד שהתפלה תתקבל.

"ותשלח בגדים להלביש את מרדכי להסיר שקו מעליו ולא קבל", דבזמן שלא אמרו 'הגבור והנורא' סדר התפלה לא היה מבורר.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיט עמוד ב

אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה אמן יהא שמייה רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גזר דינו, שנאמר בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. מאי טעמא בפרע פרעות - משום דברכו ה'. רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה - מוחלין לו, כתיב הכא בפרע פרעות וכתוב התם כי פרע הוא.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד ב

רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום, רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום. תניא כוותיה דרבי"ח, ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר ויעמד פינחס ויפלל; יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו, יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע ב'.
אור שמח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ט

אור שמח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ט

כיצד טעה ולא התפלל שחרית כו', טעה ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה יתפלל ערבית שתיים כו'. בגמרא (ברכות כו, א) טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתיים ואין בזה משום עבר יומו בטל קרבנו, ומשום הכי מסיים ואין בזה כו', דבלא זה הו"א דאיהו סובר דזמן מנחה עד פלג המנחה, ואחרי פלג המנחה הוי זמן מעריב, לכן מתפלל שתיים מנחה ומעריב, אבל הכל באותו יום, לכן קמ"ל דאף ביום של אחריו מצי להתפלל, וכן כתב רבינו ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה, ונראה דזה רק אי נימא תפלות אבות תקנום (שם ע"ב) ואם כן צריך להתפלל למחר משום תפלות אבות, אבל אי נימא דתפלות כנגד תמידים תקנום, אם כן עבר יומו בטל קרבנו.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף כח עמוד ב

מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם וכו'. אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר ואברהם זקן בא בימים, יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר ויהי כי זקן יצחק, יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר ועיני ישראל כבדו מזקן.

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק א הלכה ג

והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא

שם בשם ה' אל עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו, ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם, וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלמוד, והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם וכו'.

רש"י במדבר פרשת בלק פרק כג פסוק ד

את שבעת המזבחת שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן, אלא את שבעת המזבחות, אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד כולן. אברהם בנה ארבעה (בראשית יב, ז) ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו, (שם יב, ח) ויעתק משם ההרה וגו', (שם יג, יח) ויאהל אברהם וגו' ואחד בהר המוריה. ויצחק בנה אחד (שם כו, כה) ויבן שם מזבח וגו'. ויעקב בנה שתיים אחד בשכם ואחד בבית אל:

משנה מסכת ברכות דף ל עמוד א

משנה. רבי אלעזר בן עזריה אומר: אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר, וחכמים אומרים: בחבר עיר ושלא בחבר עיר; רבי יהודה אומר משמו: כל מקום שיש שם חבר עיר - יחיד פטור מתפלת המוספין.

מאירי שם

אמר המאירי הכונה לבאר בה ענין חיוב תפלת המוסף ופי' המשנה ר' אליעזר אומר אין תפלת המוסף אלא בחבר עיר ר"ל בצבור ששאר תפלות שהיו מתקנת אבות ראוי לחייב בהן את היחידים שהם כל עצמן תקנת יחידים הם ואין צריך לומר שהרבים חייבים בהם שהרי אנשי כנסת הגדולה חזרו וסמכום על התמידים אבל תפלת המוסף שלא היתה תקנת יחיד כלל שהרי לא מתקנת אבות היתה אין חיובה הבא מצד רבים ר"ל כנסת הגדולה אלא לרבים ר"ל צבור ובשליח צבור.

פני יהושע שם

וכתב רבינו יונה ז"ל שהטעם דנהי דבשאר תפלות פשיטא דכל יחיד ויחיד מתפלל היינו משום דאבות תקנום אלא דלאסמכתא בעלמא אסמכינהו רבנן אקרבות משא"כ בתפלת המוספין שלא נתקנו כלל אלא משום הקרבנות ומש"ה אין להתפלל אותן אלא בציבור שהרי המוספין קרבנות ציבור הם, כן נראה לי מתמצית דבריו.

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד ב

ת"ר: וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל אחד ואחד.

תוספות שם

וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד - גבי יובל כתיב (ויקרא כה) וספרת לך דאבית דין קאמר להו רחמנא ושמא בית דין סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף א

ומצוה על כל אחד לספור לעצמו.

משנה ברורה סימן תפט ס"ק ה

לספור לעצמו - דכתיב וספרתם לכם משמע שהמצוה חל על כל יחיד ויחיד והנה משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה לענין קידוש והבדלה וכיו"ב דאם שמע לחבירו ונתכוין לצאת דיוצא בזה משום דשומע כעונה והכא גילתה התורה דלא יצא כל כמה דלא ספר בעצמו אבל יש מאחרונים שכתבו דכונת התורה הוא רק דלא נימא דמצוה זו אב"ד לבד קאי כמו בשמיטין ויובלות דכתיב שם וספרת לך אלא קאי אציבור אבל באמת אם שמע מחבירו שספר והתכוין לצאת וגם חבירו כוון להוציאו יצא כמו בכל מקום דקיי"ל שומע כעונה.

ביאור הלכה שם

ומצוה על כל אחד וכו' - עיין מ"ב שכתבתי מחלוקת האחרונים אם אמרינן בזה שומע כעונה והוא מחלוקת הלבוש וח"י עם הפר"ח דלבוש וח"י כמו דלענין לולב דרשינן ולקחתם לכם לכל אחד ואחד כמו כן הכא צריך כל אחד ואחד בעצמו לספור ופר"ח מיקל בזה וכן נוטה דעת הברכי יוסף ולענ"ד ד"ז פלוגתא בין הראשונים דרש"י פירש שם במנחות ס"ה ע"ב על מה דקאמר שם בגמרא לכל אחד ואחד שכל אחד חייב לספור וביאר בחידושי הרשב"א דבריו דאי כונת התורה לצבור לבד ולא לכל יחיד ויחיד הו"ל למימר וספרתם לבד ולשתוק ומדקאמר לכם משמע דבא לומר לכל אחד ע"ש הרי דהמצוה שייך על כל יחיד ויחיד בפ"ע ולעומת זה מלשון הקדמון הרי"ץ גיאות משמע שאחד יכול להוציא את חבירו בזה דז"ל שם בהלכות ספירה ואנו כך קבלנו מרבותינו אסמכתא לספירת העומר בעמידה מדכתיב מהחל חרמש בקמה שאין ת"ל בקמה ללמדך שבקומה ובעמידה ובמוצ"ש שאומרים לאחר תפלת ערבית ויהי נועם וקדושה דסידרא כשהן יושבין נהגו ראשונים לברך ש"ץ מעומד וכל הקהל עונין אמן בכונה שלא להטריח הצבור לחזור ולעמוד עכ"ל וכ"כ בעל אורחות חיים בשם ר"ה גאון עי"ש ומשמע מזה דיוצאין בספירתו דאם כוונתם הוא שאין יוצאין רק בברכה גרידא וא"כ עכ"פ צריכין

לעמוד בשביל הספירה גופא שצריכה להיות מעומד וכנ"ל [ולענ"ד יש לעיין אפילו לפירש"י הנ"ל היכא שאינו בקי לספור בעצמו אפשר שחבירו יכול להוציאו ולא גרע ממה דקי"ל לענין בהמ"ז שאין אחד יכול להוציא את חבירו לכו"ע אא"כ אכל בעצמו משום דכתיב ואכלת ושבעת מי שאכל הוא יברך ואפ"ה קי"ל דסופר מברך ובור יוצא ואפשר ה"ה הכא וצ"ע] הרי ביררנו דד"ז פלוגתא דרבוותא הוא וע"כ לכתחלה בודאי צריך כ"א לספור בעצמו אכן בדיעבד אם שמע מחבירו וכונן לצאת יחזור ויספור בלי ברכה וכ"כ הפמ"ג:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צז עמוד ב

אמר אביי: לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל דרא, שנאמר אשרי כל חוכי לו - לו בגימטריא תלתין ושיתא הוו.

Riddle of the week

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד א

דהוא דאתא לקמיה דרבה, ואמר ליה: אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא, ואי לא - קטלינא לך. - אמר ליה: לקטלוך ולא תיקטול. מי ימר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי.

תלמוד בבלי מסכת הוריות דף יג עמוד א

מתני'. האיש קודם לאשה - להחיות ולהשב אבדה, והאשה קודמת לאיש - לכסות ולהוציא מבית השבי. בזמן ששניהם עומדים בקלקלה - האיש קודם לאשה.

מתני'. כהן קודם ללווי, לוי לישראל, ישראל לממזר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר. אימתי? בזמן שכולם שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Questions 1 *click here*

Answers to the Questions 2 *click here*

Answers to the Questions 3 *click here*

Answers to the Questions 4 *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Show Suggestions

Suggestion 1 *click here*

Selected emails from our listeners

Answers to the Questions

Dear Reb Dovid.

Great to have you back on the program.

In regards to the riddle, it seems that the 2 cases are completely different.

In Sanhedrin it is talking about killing an innocent person in order to save yourself and you have no right to do that. In Haroyas it is a case where you are forced to choose one person. E.g. if you have only one life jacket, you give it to the Talmud Chochom rather than the other person. Because one person will certainly die, you have to choose one and you go according to the "pecking order." Otherwise 2 people will die. However the Gemorah in Sanhedrin, only one person will die. So you don't have the right to choose the other innocent person in order to save yourself.

שב ואל תעשה עדיף

Besoros Tovos.

Levi Silman

Comments on the Show

Raphael Z. Grossman

Dear Rabbi Lichtenstein,

This is the very first time I email you would like to take this opportunity to thank you for the wonderful weekly shows,

Although I love all of your guests who take your job when you are away, I must say however, nothing is like when you are the one running the show and I mean it

I was very troubled by Rabbi Manis Friedman's conversation and what got me more upset was he was "representing" Chabad.

Although not a Lubavitcher, I am a keen supporter of the Chabad movement, not all the craziness that sadly surfaces often, but rather the Rebbe Zt'L and his missions and the way he was able to infuse it in thousands of his followers who transformed our world for a much better place, although many seem to completely ignore the clear Metzius.

I First heard of R Manis Hashkofos on internet several years ago when he was advocating for his students, not to even have a filter, as this is a Yetzer Hara that will pass like all other Yetzer Horos like Avodah Zara ect. and we must be strong! He clearly has it all wrong!

What Rabbi Manis failed to realize is that, yes, while the Rebbe was pro broadcasting through radio and television, did the Rebbe ever advocate for Chassidim to have televisions at home! No! He fought against it tooth and nail!

After listening to this week's show, I called a friend of mine from Crown Heights who is the son of a prominent Dayan in Toronto, and told me on the spot that his father never held of him or his Hashkofos, and he is NOT considered mainstream within Chabad. For example, for many years Kfar Chabad in Israel denounced internet completely (probably still does) and my Chabad friends to not have internet at home at all.

With that said, I would like to ask you, if possible, to find a real representative of Chabad, not Rabbi Manis to represent the Chasidus in the upcoming show to correct that was said in this past one. (If you need help finding one, I would be glad to help).

Experience with trying to avoid the Internet

I am a CPA who wanted to avoid using the internet for the many valid reasons cited in your show. For five years in the 1990's I ordered CD tax program disks to avoid having to use the internet to download the program. After six years it was impossible to receive the tax program via disks and I had to periodically log in to the internet to get the updated tax program and tax forms. I tried to continue to manually file my clients tax returns until both the IRS and the State required all returns, professionally prepared, to be e-filed. In addition, today a vast majority of my clients communicate and send records via email and expect a timely response via email. So in sum, it is impossible to conduct any business without the internet.

As a result of the covid-19 virus, there has obviously been a huge surge in the use of the internet to: work, purchase goods, and even apply for unemployment benefits. It seems that all commerce now requires the internet. It is not inconceivable that even food stamp enrollment and purchases will soon require the use of the internet.

Based on the above facts, it seems that unfortunately we are being forced to live in a society where internet is the way of life. When I was in RJJ for high school, one of the major anti-Torah activities was attending movies. I remember my Rebbe, Rav Boruch Saks tell us that movies is תומ (death), and I remember that when a classmate of mine cut class to see a movie, he was expelled from the yeshiva for a week. Since it was impossible to tell the boys to avoid walking in the street, the yeshiva used the practical alternative of warning us against the dangers of seeing forbidden activities and it significantly helped.

In the internet asifa, which I attended, Rav Vosner zt"l clearly stated that it is permitted to use the internet for business if a filter was used. Another speaker, disagreed and said that since it is a negative Biblical prohibition to see lewd images, therefore it would be **prohibited to work** in an internet environment, (since the Halacha is that one is obligated to forego all his monetary possessions to avoid a Biblical transgression). In my humble opinion, since it is impossible to work or live in the galus without using the internet, the alternative to **not working** is -, taking welfare from a gentile government which may lead to gezel and Chillel Hashem which is **much worse**.

I am Chabad and disagree with Reb Manis about the internet. I believe the Rebbe promoted using technology for Torah. But that means we should be providers of content. Not consumers. That is why we don't have internet in our home.

Reb Manis is wrong about it being unavoidable.

Rafi Rosenberg

Show Suggestion

Preparing for An Apocalypse or Food Shortage With Emunah

How does an Eved Hashem prepare? Balancing Emunah and Hishtadlus

Some possible questions:

There is talk of food distribution problems to come because of the virus, is that enough to justify stockpiling supplies now? Or would that be demonstrating a lack of Emunah? When does stockpiling become necessary?

What happens if Chas Veshalom there is a food shortage. What obligations are there to share food in such an event? Where do you draw a line between saving food for your family and saving the lives of people starving?

When should a person consider learning self-defence if chas veshalom people begin attacking others for their food? When can a person start to take time away from their learning in order to learn how to protect their family?

Suggestion on who to feature:

- Food distribution experts, what's going on now, what might be to come
- Farmers, how they have been impacted
- Rabbi David Ashear, Rabbi Shalom Arush, people who have written about Emunah

Also, I would be happy to read the Internet b'Halacha Kuntres. If you are looking to get them off your hands I would also be happy to arrange for its distribution at Ohr Somayach Yerushalayim. There are many Bochorim there currently.

Have a wonderful Shabbos!

Shmaryahu Werner

Rabbi Nechemia Gottlieb

click here האינטרנט בהלכה ב

סימן מ"ב

שכן וכך לכה כי לעמו לעשות ולקיים, כי איך תביא יכוונת ואיך תקיים את התורה — וביא איננו יודעת, תורה זו מה כתיב בה?

והנהגה כצורת צורת התורה ע"י למוד התורה מעורר דאגה ופחד בלב תמימים רק מפני חילוש, מפני שלא ראו את הצרכים והכונים כן. אבל לא כימים הראשונים כימים האחרונים; כימים הראשונים התנהגו כתי ישראל ע"פ השלחן ערוך, ואפשר כי ללמוד בהם את כל התורה מהנסיון, וממילא לא היה צורך ללמוד את צורת ישראל תורה מן הספר, אבל עתה צעירי א"י כבר ללמוד את התורה כתי ישראל, כי יש צדדים אשר אין זכר בהם להצרכים ולחוקי התורה, ועתה ישראל שצדדים מכבדים האלה ללמוד צדדים ספר דתי, הרי הוא כמעט ככתיבה, שצדדים להתגייס, שמן הכתיבה ללמוד תורה, כדי שצדדים את הדרך אשר הלך בה ואת המעשה אשר חשבה, כדי שצדדים יכוונת.

ומצינו, שגם בדורו של חזקיהו למדו את הנשים תורה: נען חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב, בדקו מדן ועד באר שצדדים ולא מלאו עם הארץ, מנגבה ועד אנטופרים ולא מלאו חינוך וחיוקת איש ואשה שלא היה נקראו בכללות עומאה ועברת (סוכה פ"ד ז"ל), והמשה"ש כתב בשם

ביה ארבעה עשר לחדש אייר תשי"א, ירושלים הריב העסקן המצוי, איש חי ורב פעלים על שדי חנוך בנת ישראל הריב מאיר שצדדסקי ז"ל — תל-אביב

יקרתו מעשרה צדדים דגל קבלתי והנני ממחר להודיעו, שעברתי על המנהג, ששלח לי בדבר חנוך הצדדים צדדים התורה ע"י למוד התורה שצדדים לחידושים מלוינות ותורה שצדדים לכוון, — וראיתי, שצדדים כל דבריו נאמרו בדעה והשכל. ולמעשה צדדים תורה שצדדים צדדים לריב להחיש, אבל אין הדבר נוגע למעשה, כי צדדים הספר "צדדים יעקב" אין לומדים צדדים תורה שצדדים, ועל תורה שצדדים אין שום פקפוק וצדדים צדדים תבוכות זה, ורק צדדים שצדדים צדדים ופולחן אמרו חז"ל, כל המלמד את צדדים תורה כאילו מלמד חפלות (סוטה כ"א ע"ב), אבל תורה שצדדים הלא כבר הוכיח בע"ז (וי"ד סי' רמ"ז סק"ד) מנגבה הקבל, שאפילו נשים מותרות ללמוד, וסיים "שכן הוא המנהג בכל יום". ומי האדם שיצא אחרי המלך את אשר כבר עשהו למנהג ישראל?

ובספרי בדעה והצדדים ח"א סי' ג' וסי' י"ז הארבעה לנאר, שאפילו תורה שצדדים מותרת כאשר לשמוע, ר"ל ללמוד את המסקנה האחרונה, בלא קשיות ופירושים,

האמונה תלוי בלב וברגשותיו, וכמו שנאמר „ומצאנו לחזה אלוהי“ (חוב י"ט), והעולם מעיד על צורא, כמו שנאמר „השמים מספרים כבוד אל“ (תהילים י"ט), וכל מי שמתרגש יותר מהדר הטבע וממעשי ה' — מסוגל יותר להכיר את צוראו ולהרגיש את השגתו על ברייתו, משאיכ באיש, שהוא מנעין רק בשכלו וחכמתו — דברים שאינם לבא עיני אל האמונה הפשוטה והטהורה.

ובשעה שהאמונה רפויה, והשרידים אשר ה' קורא אליהם מחפשים תחבולות לחמם את הלבבות ולהפיה בהם רוח ה', עליהם לזכור את הלב על המה לפנות מקודם אל האשה הנבונה ובעלת הרגש ללמד דעה ויראת ה', כדי שחיה היא הראשונה „להשיב את המלך“, כי הלא היא מסוגלת יותר להאמין צו באמונה הבאה מעמקי הלב בלא התחכמות יתרה ובקורת מנד השכל הקר, ואשה יראת ה' היא תהלה להשפיע על בעלה ובינה ולחמם גם את לב הגברים באור האמונה.

נמצא את למדים, שצדור לא הכן לבו ולא נאמנה את אל רוחו כדאי להקדים חנוך הבנות לחנוך הבנים. וכן עשה אבינו הראשון צדורו של נמרוד, שהמריד את כל העולם על הקביה (רש"י), — נטע אהל שר — לגייר את הנשים קודם לאהלו — לגייר את האנשים. ושתי פעמים כתוב בפרשת לך „אהלה“ וקרינן „אהלו“, — שנה עליו הכתוב לעכב וללמד לדורות, שבדרך הזה משרישים את האמונה בלבות בני האדם צדור תפוכות, צבנים לא חנוך צם.

וכן זוכ ה' את משה לפנות מתחילה אל הנשים: „כה חאמר לבית יעקב“ ואח"כ: „ותגיד לבני ישראל“, כי אפילו בשעת מתן תורה היתה האמונה רפויה בישראל, מאמינים ולא מאמינים: ויאמן העם — ולא שמעו אל משה, ויאמינו צבי — היום ה' בקרבנו אם אין; וצמא של רפיון אמונה זוכ ה' את משה לעשות כסדר הזה, שטעה א"א, להקדים „אהלה“ „אהלו“, וכן עלינו לעשות צדור תפוכות זה.

ומפני זה אני מתפלל על הרבה מהחרדים לדבר ה', שאין חנוך צנותיהם צרות תופס כלל מקום צראשיהם, ובאלו אמרו אין מקדימים ואין מאחרים ללמד את הבת ראשית חכמה יראת ה', לא לפני הבן ולא לאחריו, ולא עוד אלא שיש אבות המקפידים על צניהם, שילמדו תורה ויראת ה' בשיבות ולחכות בלב הדיקים — ויחד עם זה מקפידים הם את צנותיהם ושולחים אותם לבתי הספר הכלליים או החפשיים למיניהם, ושם מלמדים

אופן לחלל את דת משה וישראל וכל הקדש לנו, והצנות האלו, שנתגדלו ונתחנכו צרות זר לתורת ישראל ושגשבו לרשת החפשיות, — נעשות לבעלות מומים צרות וכל לבן מסורות הנה לחיים של הוללות והפקרות, וצפרע בעיני אמונה ודת. ואפילו צנות ישראל, שלא נתחנכו בבתי ספר כלל, (דבר שאינו נמצא כמעט בצמננו), אין שינוח הרבה מהראשונות, כי מה שלמדו אלו בבתי הספר — לומדות אלו בשוקים ורחובות צננות ופרדסים וצנתי היא עראות וקרקסאות וכו', כי כל החיים צמן הזה חולניים כמה וחוסר חוכן וצפרע חוכן יחודי, וכל מקום אהה נפגש עם תרבות נכרית חרה לרוח היבדות, וכל מי שאינו מלמד את צנו דעה ה' ותוכן יחודי מקרי, שישמשו כחרים צפני השפעת הרחוב, — כרי הוא מלמד ממילא את אותה „התפלות“, הממלאה עתה את חיי „הרחוב“.

אבל מתנגדי צ"ם לבנות אפילו צרות התורה והדת עושים, הלא בעקבות אצותיו אנו הולכים וכשם שהם לא דאגו לחנוך הבנות (ואף על פי כן גדלו ורממו צנות נאמנות לעמם ולדתם) — אף אנו כמותם. אף אהה חמור להם: כי לא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים היו כמלאכים או לכל הפחות כבני אדם, שלאמונה גברו בארץ, הדת משלה צימים בהם צחיי עם ישראל בכלל וצפרע ולא נתנו את „המשחית“ לבא אל צניהם „נגף“ את הילדים, וכל כבודה צח מלך פנימה — צנות ישראל לא היו אז ילאניות וצחי הספר לא השתדלו לעקור את האמונה מלב הנוער, רק להגדיל תורה ולהאדירה, אבל אנו — דורות האחרונים — כבני אדם יושבי חשך ולא נוטה לנו מאור ה', האמונה אצדה מלכות הרבה צמי אדם ולכן אין אנו רשאים להרחיק את הצח מן ה„חדר“, כי כל הפורש מן החדר והת"ח צמן הזה, צין איש וצין אשה, כאלו פורש מן החיים הגלחיים.

אחרי כל אלה אני אומר, שלא רק מותר ללמד תורה ויראת שמים לבנות צדורנו זה, אלא חוב גמור יש צה וכאשר צארנו. ומאזה רבה ליסוד צחי ספר לבנות להשריש אמונה טבורה בלבן וידיעת התורה והמורה, ושכר ה„מגיירים“ את הנשים צדורנו זה גדול מאד. וצכות נשים לדקיות נאלו אצותיו ממארים ונאל גם

אנחנו עיי משיח לדקנו צב"א.
כ"ד המלצה לישועה ה' כהרף עין.
זלמן טורוצקין לפנים אצ"ד דלוזק
וכעת צחוכי טה"ק ירושלים ת"ו.

Rabbi Manis Friedman

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף נז עמוד ב

ועוצם עיניו מראות ברע - א"ר חייא בר אבא: זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. היכי דמי? אי דאיכא דרכא אחריתא, רשע הוא! אי דליכא דרכא אחריתא, אנוס הוא! לעולם דליכא דרכא אחריתא, ואפ"ה מיבעי ליה למינס נפשיה.

שלחן ערוך אבן העזר סימן כא סעיף א

צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשה כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפי' אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחוריו. ולא יעבור בפתח אשה זונה, אפילו ברחוק ארבע אמות. והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה, כאלו נסתכל בבית התורף (פי' ערוה) שלה. ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שעה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין:

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן יד

בענין הליכה בסאבוויי ובבאסעס בשעה שא"א ליזהר מנגיעה ודחיפה בנשים מצד הדוחק

בדבר הליכה בסאבוויי ובבאסעס בזמן שהולכים בני אדם לעבודתם שנמצאים שם אנשים ונשים דחופים זה בזה, שקשה מליזהר מנגיעה ודחיפה בנשים אם מותר אז ללכת בשעות אלו שם. הנה מצד הנגיעה ודחיפה בנשים אז ליכא שום איסור משום דאין זה דרך תאוה וחבה, וכל איסור נגיעה בעריות הוא אף להרמב"ם שסובר שהוא בלאו דלא תקרבו דאורייתא דוקא דרך תאוה כמפורש בדבריו ריש פכ"א מאי"ב, ומשמע שבלא דרך תאוה ליכא אף איסור מדרבנן שלא הזכיר זה, ומפורש כן בש"ך יו"ד סימן קנ"ז סק"י שהרי כתב הש"ך ראה ממה שמצינו שהאמוראים היו מחבקים ומנשקים לבנותיהם ואחיותיהם. ומש"כ הש"ך יו"ד/בסימן קצ"ה סק"כ במשמוש הדפק באשתו נדה שכיון דאינו דרך חיבת ביאה שליכא איסור דאורייתא אף להרמב"ם מותר לבעלה רק במקום סכנה ובליכא סכנה אסור לבעלה למשמש הדפק כשהיא נדה אינו מצד איסור קריבה דאיכא בכל העריות אלא מצד דיני התרחקות בין הבעל לאשתו בימי נדותה שאסרו מדרבנן. ומוכרח זה שם גופיה דהרי כתב שם שהמנהג פשוט שרופאים ישראלים ממשמשים הדפק של אשה אפילו אשת איש או נכרית, ואם היה איסור קריבה אף בלא דרך תאוה אף רק מדרבנן היה אסור להם שלא במקום סכנה, ואף שמצינו דברים שאסרו רבנן והתירו במקום חולי אף בלא סכנה כהא /כתובות דף ס' /דר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת משום דיונק מפרק כלאחר יד הוא שאסור

רק מדרבנן ובמקום צערא לא גזרו רבנן ואיירי בליכא סכנה כמפורש שם בתוס' עיין שם, וכן מותר אף חולה שאין בו סכנה לאכול בט' באב משום שבמקום חולי לא גזרו רבנן כדאיתא בש"ע /או"ח/ סימן תקנ"ד סעיף ו' וכתב הט"ז שהוא אף שברור שאין בו סכנה, ועיין בהגר"א סק"ט שהסכים לזה והביא ראיה ממה שהתירו נעילת הסנדל וסיכה ביו"כ לחולה שאין בו סכנה, מ"מ לא כל איסור דרבנן שוין ויש שאסרו אף לחולה כשליכא סכנה. עיין בר"ן ע"ז דף כ"ז באיסורי אכילה מדרבנן כחמץ שעבר עליו הפסח וכלאי הכרם בחו"ל וגבינה של עכו"ם וסתם יינם וכדומה שאסרו בליכא סכנה, ובשולי עכו"ם התירו לחולה אף שליכא סכנה, והר"ן עצמו מסתפק שמא גם ליהנות באה"נ של דבריהם אסרו בלא סכנה ומי"א הביא דמתרפאין בהנאה אף כדרך הנאתן מאה"נ דרבנן, ופסק כן הרמ"א /יו"ד/ בסימן קנ"ה סעיף ג' דלרפאות בהנאה מאה"נ דרבנן מותר ולאכול ולשתות אסור עיין שם ולכן כ"ש שלא היו מתירין איסור דרבנן דקריבה לעריות בשביל להתרפאות בחולה שאין בה סכנה שאיסורי ערוה חמור מאיסורי אכילה לענין רפואה ולכן צריך לומר שבלא דרך תאוה לא אסרו כלל דלא נחשב זה קריבה לגילוי ערוה כלל משום שהנגיעה שלא לתאוה וחבה לא יביא כלל לגילוי ערוה והאיסור נאמר לא תקרבו לגלות ערוה שפירושו כתב הרמב"ם כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה ולא ראו צורך לאסור זה כלל אף מדרבנן.

ועוד ראיה מעכו"ם שמותר לרופאים ישראלים למשמש בדפק וכל הנגיעות ומיני משמושים כדכתב שם /יו"ד סי' קצ"ה סק"כ/ הש"ך שהוא רק בשביל הרוחת ממון שלא שייך להתיר איסור אף דרבנן אף אלו שהתירו במקום חולי, והא לא איירי ביש חשש איבה דהא כתב הש"ך דאף ביש שם רופאים אחרים נכרים נוהגין היתר, אלא ודאי שסובר הש"ך שליכא איסור קריבה שלא בדרך תאוה אף לא מדרבנן, ורק באשתו נדה אסור מצד דיני התרחקות. וניחא מה שאיתא בפ"ת /יו"ד סי' קצ"ה/ סק"ז בשם ספר מקור חיים שיניח בעלה בגד על הדפק ויהיה מותר למששה, דכיון שהאיסור הוא מצד דיני התרחקות מותר בשינוי הנחת בגד שאיכא היכר.

והנה בתורת השלמים /יו"ד סי' קצ"ה/ סק"ט"ו דחה דברי הש"ך דלרמב"ם שאסור מדאורייתא כל שנהנה מנגיעתה בקירוב בשר אפשר דאסור למשש לה הדפק דקרוב הדבר לבוא לידי איסור דאורייתא, ומה שרופאים ממשמים דפק של א"א ונכרית הוא משום דאין לבו גס באשה אחרת עיין שם, ומשמע שאסור מצד איסור קריבה דאם מצד התרחקות לא היה מחלק בין שיטת הרמב"ם דאוסר קריבה מדאורייתא ובין שיטת הרמב"ן דהוא רק מדרבנן דהא גם להרמב"ן איכא איסור התרחקות בנדה לבעלה, ולכן שפיר דחה דבריו בסד"ט /יו"ד סי' קצ"ה/ סק"כ"ד וכתב אין בדבריו ממש דרק במה שאסרו משום הרגל דבר וחייבו התרחקות שייך לחלק בין אשתו נדה דלבו גס בה לאשה דעלמא אבל מה שאסור משום קריבות ודאי חמירא א"א מאשתו נדה, וכן הקשה עליו גם בהג"ה מר' שלמה הכהן במחצית השקל עיין שם. ואף שרהיטת לשונם משמע שאיסור דרבנן מיהא איכא, פשוט שליכא שום איסור מאותה הראיה עצמה שהרופאים ממשמים בא"א ובנכרית אף בלא סכנה ואף ביש רופאים אחרים שהם נכרים, ואף מרופאים נכרים הרי יש לאסור מצד האשה הישראלית דבלאו דלא תקרבו וכן אם אסרו מדרבנן הוא אסור להאשה כמו להאיש, אלא ודאי שבלא דרך תאוה ליכא איסור אף לא מדרבנן.

וכוונת תוה"ש נראה דבא לתרץ שיטת הב"י דלהרמב"ם אוסר למשמש הדפק באשתו נדה משום אביזרא דג"ע

ולהרמב"ן מתיר, משום דבאשתו נדה קרוב הדבר שכיון שלבו גס בה שנהנה מנגיעתה כשימשמש לה הדפק, אף שהתחלתו למשש לא היה לשם תאוה והנאה אבל קרוב שיבוא לזה ולכן יעבור בלאו אבל בנשים דעלמא אף שחמורות לענין איסור דלא תקרבו אבל הא הוא שלא לכוונת הנאה וחבה ולא יבוא מזה לידי כוונת הנאה וחבה כיון שלא גס בה לכן מותר גם לכתחלה, אבל לרמב"ן שאף נגיעה לכוונת הנאה וחבה הוא רק דרבנן שרי משום פ"נ. ואולי זהו כוונת הגהת ר' שלמה הכהן בסופו עיין שם אבל הוא כתב דאף לתוה"ש הוא רק מדרבנן ואין לאסור במקום סכנה, ולמה שבארתי הוא מדאורייתא לדידיה שבאשתו יש להחשיב גם זה קריבה לג"ע. ונמצא שאף להתוה"ש ליכא לאחרים שום איסור בנגיעה שלא בדרך תאוה וחבה אף לא מדרבנן.

ונראה דהב"ש סימן כ' סק"א שהביא מתשובת הרמב"ן דאף שלא בדרך חבה אסור להרמב"ם מדא' והוא סובר דאסור מדרבנן ולדבריו הוא מש"כ הב"י /יו"ד סי' קצ"ה/ לענין משמוש הדפק לבעלה כשהיא נדה עיין שם, נמי הוא רק לבעלה שסובר כדבארתי בכוונת תוה"ש שמתרץ דברי הב"י, ומוכרח כן מהא דלרופאים אחרים מתיר גם הב"י. ואף שלא משמע כן לשון הב"ש דלא הזכיר שם שאירי בבעל לאשתו נדה ובש"ע הא איירי בכל עריות, מ"מ מוכרחין לומר דמש"כ וכתב בתשובה אפילו אם אינו עושה דרך חבה עד והש"ך השיג עליו בחנם הוא ענין אחר המסתעף מזה, ולא קאי על עריות דש"ע אלא באשתו נדה וסובר כדבארתי לתוה"ש.

עכ"פ לדינא בנשים אחרות אף בא"א ונדות ונכריות ליכא איסור שלא בדרך תאוה לכו"ע, ולכן לא שייך לחוש מללכת בסאבוויי ובאסעס בשעת הליכה לעבודה שדחוקים ודחופים אנשים ונשים אף שלא יוכל ליזהר מנגיעה ודחיפה בנשים, דהנגיעה בלא מתכוין מחמת שא"א לו ליזהר אין זה דרך תאוה וחבה. ובאם הולך שם גם עם אשתו נדה ויהיה באופן שלא יהיה אפשר ליזהר מליגע בה, אף שלא מצוי זה דהא יכולה לעמוד במקום אחר, אבל אם יזדמן כן, תליא לכאורה במחלוקת הש"ך עם הב"י לפי' תוה"ש והב"ש לפ"מ שבארתי, דלהש"ך אין לאסור כיון שאינו דרך תאוה, ומצד התרחקות נמי לא שייך לאסור, שלא נאסרו אלא דברים שעושין כהרגלם שלא ישכחו שהיא נדה ויעשו כהרגלם גם בתשמיש, וזה ליכא בסאבוויי ובאסעס שאין זה כהרגל הוא עם אשתו אלא כהרגלם עם כל בנ"א. ולהב"י יש לכאורה לאסור דמצד שגס בה קרוב שיהנה מנגיעתו בה אף שתהיה שלא במתכוין. אבל מסתבר שבנגיעה שלא במתכוין אף באשתו לא שייך לחוש שיבוא ליהנות מנגיעה זו, דרק למשש הדפק שבמתכוין נוגע בה אף שהוא לכוונת היתר לידיעתו לרפאותה סובר הב"י שקרוב הדבר שיבוא גם ליהנות מזה. וכ"ש שאין לחוש בנגיעה מחמת דוחק רבוי בנ"א שאין שם המקום לחשוב ליהנות מזה, שלכן אף להב"י אין לחוש אף כשיזדמן כן גם באשתו נדה.

וכן ליכא איסור מהאי טעמא גם לישיב אצל אשה כשליכא מקום אחר דג"כ אין זה דרך תאוה וחבה. ועם אשתו נדה כשצריכין לישיב דחוקים יש אולי לאסור להב"י, אבל כיון שרוב האחרונים משמע שסברי כהש"ך, וגם להב"י אין ברור לאיסור דאפשר שאף בישיבה סמוכים אין לחוש לכוונת הנאה לכן אין לאסור.

אבל אם יודע שהוא יבוא לידי הרהור יש לו למנוע מללכת אז אם אין נחוץ לו, ואם מוכרח לילך אז ג"כ לעבודתו אין לאסור לו אף בכה"ג, ויתחזק להסיח דעתו מהן ולהרהר בדברי תורה כעצת הרמב"ם שם הי"ט וע"ז יוכל לסמוך

ולילך לעבודתו. ואם יודע שטבעו רע ויבוא מזה לידי קישוי אבר אסור לו לילך אז גם לעבודתו. אבל ח"ו לאדם להיות כן דבא זה מבטלה כדאיתא בכתובות דף נ"ט על האשה וה"ה על האיש וצריך לעסוק בתורה ובמלאכה ולא יהיה כך.

ובדבר לעשות מנין מיוחד ביום טוב בבקר שיבואו אגב אז אנשים להתפלל ולהזכיר נשמות וילכו אח"כ לעבודתם ויחללו יום טוב, איני רואה בזה איסור מסייע ידי עוברי עבירה, כי אם לא יהיה מנין נמי לא ימנעו מלילך לעבודתם כמו שלא נמנעו מאיסור החמור דשבת וי"ט, וא"כ אין בזה שום סיוע לעבירה דחלול יום טוב. ידו, משה פיינשטיין

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כז עמוד ב

דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסכת - מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עז עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה.

Dr. Eli Shapiro

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נה עמוד ב

ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד.

רמב"ן פרשת לך לך פרק יב פסוק י

ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

Dr. Meir Wikler

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נה עמוד ב

ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד.

ואנשי קודש תהיון לי

וואס איז דער לשון "אנשי קודש"? עס האט דאך געדארפט שטיין "וקדושים תהיו"? זאגט אויף דעם הרה"ק רבי מנדל פון קאצק זצוק"ל. "אנשי קודש" אויך ווען איהר פירט זיך מיט קדושה זאלט איהר זיך פירן מענטשליך "מענטשליך הייליק" נישט קיין קדושה חלילה ווי צו ווילדעוועטע מענטשן בין אדם לחבירו.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד א

ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם - שנאמר: אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו'. מאי ולחושבי שמו? אמר רב אשי: חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.